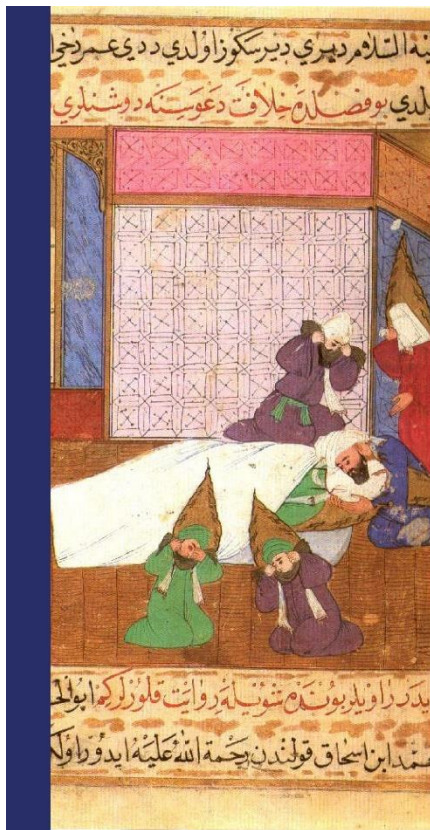

Bijlage bij het hoorcollege *Mohammed*

MOHAMMED

EEN HOORCOLLEGE OVER DE
PROFEET VAN DE ISLAM

door Hans Jansen

Inhoudsopgave

[Hans Jansen](#)

[H1. Het begin](#)

[H2. De aard van de bronnen](#)

[H3. Het begin van de openbaring](#)

[H4. De *Jahiliyya*](#)

[H5. Bekeerlingen tot de islam](#)

[H6. Problemen](#)

[H7. De toestand in Mekka en Medina](#)

[H8. Het begin in Medina](#)

[H9. De slag bij Badr \(maart 624\)](#)

[H10. De laatste jaren in Medina](#)

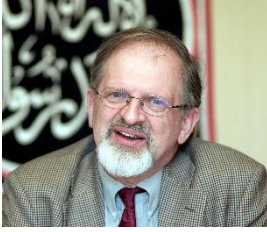
[H11. Het schandaal rond Aisha](#)

[H12. De laatste periode van Mohammeds leven in Medina](#)

[Aanbevolen literatuur](#)

[Colofon](#)

Hans Jansen

Prof. dr. Hans Jansen was arabist en bijzonder hoogleraar voor het 'hedendaags islamitisch denken' aan de Universiteit van Utrecht. Hij woonde jarenlang in Egypte en was auteur van vele werken over de islam. Bij Home Academy zijn van hem twee hoorcolleges verschenen: *Islam* en *Mohammed*. Hans Jansen overleed op 5 mei 2015.

Synopsis van het hoorcollege *Mohammed*

Inleiding

Moderne ongelovigen zijn wel of niet nieuwsgierig naar wat er tijdens het leven van Mohammed (ca. 570-632) voorgevallen is. Maar moslims zijn meer dan nieuwsgierig. Voor hen is Mohammed het goede voorbeeld, wiens gedrag zij zouden willen navolgen. De colleges proberen te laten zien dat de enige oude bron die er betrouwbaar uitziet, de zogeheten Sira van Ibn Ishaq, uit ongeveer het jaar 750, in feite een gigantische bundel preken-in-verhaalvorm is. Die preken willen de toehoorder er van overtuigen dat Mohammed de Gezant van God is.

De inhoud van de colleges is ontleend aan Hans Jansen, *De historische Mohammed: De verhalen uit Medina*, Amsterdam (Arbeiderspers) 2007; en van dezelfde, *De historische Mohammed: De Mekkaanse verhalen*, Amsterdam (Arbeiderspers) 2005.

H1. Het begin

Godsdienststichters zoals Mohammed genieten zelden een onomstreden reputatie. Er is een traditionele chronologie voor het leven van Mohammed, maar die vindt vooralsnog geen steun in inscripties, munten of andere bronnen buiten de islamitische literaire traditie. Mohammed zou geboren zijn rond 570, geroepen als profeet in 610-611, weggetrokken uit zijn stad Mekka naar de landbouwoase Medina in 622 (de *Higra* of Exodus), en overleden in Medina in 632. Hij kwam uit de Arabische stam Quraysh. Zijn ouders heetten Abdallah en Amina. Mohammed werd al vroeg wees en is opgevoed door zijn grootvader Abd al-Muttalib en later door Aboe Talib, een oom van de kant van zijn vader.

H2. De aard van de bronnen

De centrale bron voor het leven van Mohammed is een boek vervaardigd door een zekere Ibn Ishaq rond het jaar 750. Alle biografische verhalen, zowel in het oosten als in het westen, gaan op dit boek terug. Ibn Ishaq vertelt ons over Mohammeds jaren in Medina en welke activiteiten er door hem per maand werden ontplooid. Daardoor valt het op dat Ibn Ishaq niets vertelt over activiteiten die plaats hebben gehad in de schrikkelmaanden. Het is moeilijk daar een verklaring voor te vinden. Dateren de verhalen in hun huidige vorm van lang nadat de Arabieren waren vergeten dat ze ooit schrikkelmaanden gehad moesten hebben?

Veel verhalen van Ibn Ishaq hebben als strekking dat Mohammed op geen enkele manier onderdoet voor Mozes of Jezus. Veel van zijn verhalen zijn preken in verhaalvorm. Strekking van die preken is dat Mohammed de Gezant Gods is. Maar dat het om preken in verhaalvorm gaat, sluit in principe niet uit dat de verhaalde gebeurtenissen 'echt gebeurd' kunnen zijn. Hetzelfde geldt voor de vele verhalen die een echo zijn van de latere strijd om het kalifaat. Deze strijd kende rond 750 een hoogtepunt: de Abbasiden-dynastie (Bagdad) neemt rond dat jaar het kalifaat over van de Umayyaden (Damascus).

H3. Het begin van de openbaring

In zijn jonge jaren heeft Mohammed mogelijk een aantal bezoeken aan Syrië gebracht. Daar wordt hij door de monnik Bahira als profeet herkend. Hij huwt Khadiga, een vrouw in Mekka, die ouder geweest zou zijn dan Mohammed zelf. Het is haar neef Waraqa ibn Nawfal die bij de eerste

openbaring aan Mohammed haar en natuurlijk Mohammed zelf, steunt en geruststelt. Ibn Ishaq vertelt uiteenlopende versies van al deze verhalen. Soms zijn die versies tegenstrijdig. Al spoedig gaat de islam verschillen van het jodendom en het christendom. Net als het christendom wil de islam bekeerlingen maken, net als het jodendom leert de islam dat een mens met God en zijn medemensen in het reine kan komen door zich aan een wet (de sharia) te houden.

H4. De Jahiliyya

De duistere periode van heidendom die in Arabië aan de komst van de islam voorafging, wordt vanouds de *jahiliyya* genoemd. De islamitische overlevering schildert een scherp contrast tussen de *jahiliyya* en de islam. In deze periode was het antieke Arabië staatloos. Deze staatloosheid heeft invloed gehad op de wordingsgeschiedenis van de islam. De islamitische overlevering vertelt eigenlijk weinig concreets over de *jahiliyya*. De Kaäba, de heilige 'kubus' in Mekka, is het enige gebouw dat tijdens de *jahiliyya* al bestond en dat de triomf van de islam in Mekka (630) overleefd heeft.

H5. Bekeerlingen tot de islam

De overlevering vertelt dat Khadiga, Ali, Zaid en Aboe Bakr de eerste vier bekeerlingen tot de islam zijn geweest. Khadiga was de echtgenote van Mohammed. Ali was de zoon van Mohammeds oom en pleegvader Aboe Talib. Zaid was een vrijgelaten slaaf. Spoedig daarna volgen anderen. De verhalen over deze vroege toetredingen zijn mogelijk echo's van de latere strijd om het kalifaat. Het gebruik van geweld ten dienste van de islam wordt gewoonlijk niet met de Mekkaanse periode geassocieerd, want Mohammed presenteerde zich toen alleen nog als profeet, niet ook als politiek leider zoals in Medina. Toch doen er enkele verhalen over de Mekkaanse periode de ronde die handelen over de legitimiteit van het gebruik van geweld. Hamza, een oom van Mohammed, en Umar, de latere kalief, worden moslim. Mohammed brengt een vergeefs bezoek aan de naburige stad Ta'if. Een aantal demonen, wordt verteld, bekeren zich tot de islam. Groepen bedoeïenen bekeren zich eveneens. De eerste bekeerlingen uit Medina doen van zich spreken.

H6. Problemen

In Mekka begint zich ook verzet tegen de prediking van Mohammed te ontwikkelen. Een aantal moslims emigreert naar het christelijke Ethiopië. Het valt niet goed te ontkennen dat er sprake is van Syrische, dus christelijke, invloed op de taal van de Koranverzen die in deze periode gedateerd worden. Geleerden van rond de eeuwwisseling van 1900 meenden wel dat de islam als een vorm van protosocialisme beschouwd mocht worden. In de Mekkaanse delen van de Koran wordt gesproken over de christelijke Drie-eenheid, en de christelijke term Wezensgelijkheid valt misschien in Koran 112:4. Jezus, leert de Koran, is geen christen of jood, maar een moslim. Hij is volgens de Koran, anders dan de vier Evangelien vertellen, niet gekruisigd, gestorven en begraven, laat staan uit de dood opgestaan.

H7. De toestand in Mekka en Medina

Vroeger meenden geleerden de opkomst van de islam wel te kunnen verklaren uit de implicaties van de sociale veranderingen die zich in de 'handelsrepubliek' Mekka aan het afspelen waren. Eigenlijk geldt dat nu als achterhaald, al was het alleen maar omdat het niet goed vast te stellen is waarin de Mekkanen dan handelden. Ook de visie op de Duivelsverzen (53:20) en de Nachtreis (17:1) is aan veranderingen onderhevig. De Duivelsverzen zijn waarschijnlijk een preek in verhaalvorm naar aanleiding van 22:52-53. De Nachtreis handelt waarschijnlijk over Mohammeds exodus van Mekka naar Medina. Wanneer de korantekst weer genoteerd wordt in Arabische letters zonder puntjes, zoals het oorspronkelijk geweest is, zou het kunnen dat Soera 97 verwerven.

Al het andere, niet aan de islam ontleende gezag wordt verder Taghoet genoemd. De exodus naar Medina is heel geleidelijk aan verlopen, Mohammed zelf komt als laatste aan.

H8. Het begin in Medina

Een document dat bekend staat als 'de Constitutie van Medina' geeft een blik op de manier waarop de bewoners van de oase Medina zich georganiseerd hebben ten tijde van Mohammeds optreden daar. Ibn Ishaq stelt het voor alsof er in de eerste tijd in Medina veel debatten gevoerd werden, over geloofszaken en over godsdienstige zaken in het algemeen. Het verhaal bevat nu en dan opmerkingen die moderne mensen als anti-joods en/of racistisch zouden beschouwen, bijvoorbeeld Mohammeds opdracht 'Doodt elke jodenman die in jullie handen valt'. Mohammed spreekt in deze periode zijn eerste terdoodveroordeling uit. Hier gaat geen proces of procedure aan vooraf. Ook in Medina stuit Mohammed weer op tegenstand, met name van een zekere Aboe Aamir, een van de leiders van de oase in de periode voor de komst van Mohammed en de moslims.

H9. De slag bij Badr (maart 624)

Volgens de overlevering stuit een klein groepje moslimse strijders in de omgeving van Medina bij verrassing op een Mekkaanse karavaan, zo gelezen kan worden dat hij over het kerstfeest handelt. Mohammed wordt gevraagd als 'scheidsrechter' naar Medina te komen. Vanuit die positie weet hij langzamerhand het oppergezag te bindt de strijd aan en wint. Veel van de materiele zorgen van de moslims zijn nu opgelost. Zulke gewapende conflicten leverden immers buit op. Na de slag bij Badr wordt de eerste joodse clan verdreven (met de twee andere clans wordt later een afrekening gehouden). Ook deze (eerste) verjaging van joden uit Medina strekt de moslims materieel tot voordeel. Ook vindt nu de sluipmoord op Ka'b ibn al-Ashraf plaats.

H10. De laatste jaren in Medina

De slag bij Uhud (April 625) is een poging van de Mekkanen wraak te nemen voor de vernedering van Badr. In zekere zin slagen de Mekkanen in hun opzet, maar ze zijn, militair gesproken, te snel tevreden, en gaan er niet toe over de moslims tot in Medina toe te achtervolgen. Toch hebben de moslims nu een probleem. De overwinning bij Badr werd begrepen als een teken van Gods gunst. Wat nu te denken van de nederlaag bij Uhud? Koran 3:153, 3:166 en 3:173 lossen het probleem op: het ging om een beproeving. Na Uhud wordt er opnieuw een joodse clan verdreven. Maart 627 vindt de Slag van de Gracht plaats. De moslims verdedigen Medina door een gracht te graven waardoor de Mekkaanse cavalerie buitenspel komt te staan. Nu volgt de uitroeiing van de laatste joodse clan van Medina, de Qurayza. Binnen vijf jaar na hun aankomst in Medina hebben de moslims nu alle joden die toen in Medina woonden weten te verdrijven of te doden.

H11. Het schandaal rond Aisha

Er zijn twee geschiedenissen die met enig recht als het schandaal rond Aisha kunnen worden aangeduid. Het ene is haar zeer jonge leeftijd toen ze met Mohammed huwde. Hierover zijn twee opmerkingen te maken. Het ontbreken van kalenders maakt het moeilijk vast te stellen hoe jong Aisha was. In het Romeinse rijk was twaalf jaar de huwelijksleeftijd voor meisjes. Als Aisha maar een paar jaar ouder was dan Ibn Ishaq opgeeft, is er weinig aan de hand. Verder is het probleem niet wat er toen gebeurd zou kunnen zijn, maar wat er in de toekomst gaat gebeuren. Zullen moslimmannen van vijftig of zestig jaar oud naar islamitisch recht huwelijken kunnen sluiten met meisjes van negen of tien jaar oud, in navolging van wat Mohammed gedaan zou hebben?

Het andere schandaal rond Aisha betreft haar nachtelijke afwezigheid tijdens een veldtocht. Tijdens deze veldtocht was Mohammed in het huwelijk getreden met een zekere Juwayriyya. Was Aisha door haar afwezigheid schuldig? Zo ja, waaraan precies? De kwestie wordt opgelost door de openbaring van Koran 24:11-26. Aisha is onschuldig. In het voorjaar van 628 sluit Mohammed het verdrag van Hoedaybiyya met de Mekkanen. Dit verdrag is de opmaat voor de val van Mekka, die in 630 plaats vindt.

H12. De laatste periode van Mohammeds leven in Medina

In de laatste periode van Mohammeds leven worden nog tal van expeditie ondernomen. De bekendste daarvan zijn die tegen de joodse oase Khaybar en de tocht naar Muta. Mekka valt in 630 eindelijk in Mohammeds handen nadat het stadsbestuur naar de moslims is overgelopen. In zijn laatste toespraak, tijdens de Afscheidsbedevaart, geeft Mohammed allerlei instructies en rechtsregels die deel uitmaken van de sharia maar verder niet in de Koran staan. Volgens de islamitische overlevering stierf Mohammed 8 juni 632. Volgens de Soennieten in de armen van Aisha, volgens de Shi'ieten in de armen van zijn pleegbroer Ali ibn Aboe Talib.

Aanbevolen literatuur

Hans Jansen, *De historische Mohammed: De verhalen uit Medina*, Amsterdam 2007

Hans Jansen, *De historische Mohammed: De Mekkaanse verhalen*, Amsterdam 2005

Frants Buhl, *Das Leben Muhammeds*, Darmstadt 1961

Patricia Crone & Michael Cook, *Hagarism*, Cambridge 1977

Patricia Crone, *Meccan Trade and the Rise of Islam*, Oxford 1987

Patricia Crone, *God's Rule*, New York 2004

Patricia Crone, "What do we actually know about Mohammed?", gepubliceerd op 31-08-2006 op de site www.opendemocracy.net. (Min of meer een terugkeer tot de traditionele versie van de geschiedenis)

Alfred Guillaume, *The Life of Muhammad: a Translation of [Ibn] Ishaq's Sirat Rasul Allah*, Oxford 1955 & vele herdrukken

G.R. Hawting, *The Idea of Idolatry and the Emergence of Islam: From Polemic to History*, Cambridge 1999

Nuh H.M. Keller, *Reliance of the Traveller: a Classic Manual of Islamic Sacred Law*, Beltsville, Maryland, 1994

J.H. Kramers, *De Koran uit het Arabisch vertaald*, bewerkt door Asad Jaber en J.J.G. Jansen, Amsterdam (Arbeiderspers) 2003

F. Leemhuis, *De Koran: Een weergave van de Arabische tekst in het Nederlands*, Houten 1989

Y.D. Nevo & J. Koren, *Crossroads to Islam*, New York (Prometheus) 2003

Karl-Heinz Ohlig & Gerd-R. Puin, *Die dunklen Anfänge: Neue Forschungen zur Entstehung und frühen Geschichte des Islam*, Verlag Hans Schiler 2005

Wim Raven, vert., Ibn Ishaak: *Het leven van Mohammed*, Amsterdam 1980

Wim Raven, "Sira and the Qur'an", in: Jane Dammen MacAuliffe, ed., *Encyclopaedia of the Qur'an*, Leiden 2006, vl. 5, 29-51

Maxime Rodinson, *Mahomet*, Édition du Seuil, 1961

Uri Rubin, *The Eye of the Beholder*, Princeton 1995

Joseph Schacht, *The Origins of Muhammadan Jurisprudence*, Oxford 1950

Ibn Warraq, ed., *The Quest for the Historical Muhammad*, New York (Prometheus) 2000

Ibn Warraq, ed., *What the Koran Really Says*, New York (Prometheus) 2002

W. Montgomery Watt, *Muhammad at Mecca*, Oxford 1953

W. Montgomery Watt, *Muhammad at Medina*, Oxford 1956

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 – 370001
E-mail: info@home-academy.nl

Opname	Sandro Ligtenberg (Delft, januari & februarie 2008)
Stem Inleiding	F.C. van Nispen tot Sevenaer
Muziek Intro	Cok Verweij
Mastering	Frits de Bruijn
Vormgeving	Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2008 Home Academy Publishers B.V.
ISBN 978 90 8530 957 4
NUR 717, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.